

COL·LECCIÓ BUSCA-RAONS, 5

Mirades sobre el Procés

Edicions Sidillà SL
Carrer Catalunya, 4
La Bisbal d'Empordà 17100
info@edicionssidilla.cat
www.edicionssidilla.cat

Títol original: *Miradas en torno al Proceso. Del tablero catalán a la encrucijada vasca*. Txertoa, 2018

© del text: Ramón Zallo Elgezabal i Txema García Paredes

© d'aquesta edició: Edicions Sidillà

© Il·lustració de la coberta: Montse Mayol

© de la traducció: Anna-Maria Corredor (per les entrevistes d'Arnaldo Otegi, Javier Pérez Royo, María Eugenia Rodríguez Palop, Jordi Sànchez, Joan Subirats, Mònica Terribas i Mikel Zurbano) i Judit Pujadó (pel pròleg, la introducció, l'epíleg i les entrevistes de Germà Bel, Garbiñe Biurrun, Salvador Cardús, Vicenç Fisas, David Fernández, Teresa Forcades, Juan José Ibarretxe, Daniel Innerarity, Adolfo Txiki Muñoz i Joan Manuel Tresserras)

Disseny: J. Pujadó

Correcció: Xavier Cortadellas

Impressió: Impremta Pagès, d'Anglès (la Selva)

Primera edició: setembre 2018

La traducció d'aquest llibre ha rebut una subvenció de la Generalitat de Catalunya

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

ISBN: 978-84-947484-6-2

Dipòsit legal: GI 1145-2018

Tots els drets reservats. Si voleu fotocopiar parcialment aquest llibre, feu-ho legalment contactant amb CEDRO: 932720445 o cedrocat@cedro.org

RAMÓN ZALLO I TXEMA GARCÍA

Mirades sobre el Procés

Del tauler català a la cruïlla basca

edicions
Sidillà

La Bisbal d'Empordà, 2018

Germà Bel
Garbiñe Biurrun
Salvador Cardús
Vicenç Fisas
David Fernàndez
Teresa Forcades
Juan José Ibarretxe
Daniel Innerarity
Adolfo *Txiki* Muñoz
Arnaldo Otegi
Javier Pérez Royo
Carles Puigdemont
María Eugenia Rodríguez Palop
Jordi Sànchez
Joan Subirats
Mònica Terribas
Joan Manuel Tresserras
Mikel Zurbano

Sumari

7	PRÒLEG
11	INTRODUCCIÓ
40	EL TAULER CATALÀ
43	Joan Manuel Tresserras i Gaju
63	David Fernàndez
83	Teresa Forcades i Vila
95	Germà Bel i Queralt
113	Salvador Cardús i Ros
125	Jordi Sànchez i Picanyol
135	Mònica Terribas i Sala
147	Vicenç Fisas
165	Joan Subirats i Humet
174	MIRANT A UNA I ALTRA BANDA
177	María Eugenia Rodríguez Palop
197	Javier Pérez Royo
218	LA CRUÏLLA BASCA
221	Juan José Ibarretxe Markuartu
237	Garbiñe Biurrun Mancisidor
253	Mikel Zurbano Irizar
271	Daniel Innerarity
291	Adolfo <i>Txiqui</i> Muñoz
311	Arnaldo Otegi Mondragón
333	Carles Puigdemont i Casamajó
336	EPÍLEG

Pròleg

Aquest llibre d'entrevistes neix arran de la idea de solidaritat amb el dret a decidir del poble català i de la preocupació pels esdeveniments que han passat a Catalunya, especialment en el darrer quadrimestre del 2017. Tanmateix, lluny de qualsevol intenció propagandística o acrítica amb el Procés, aquest llibre vol contribuir a pensar-hi, tot centrant-se a interrogar amb preguntes incòmodes alguns protagonistes catalans amb capacitat de mirar-s'ho amb distanciament i a interrogar també un conjunt variat d'analistes catalans, bascos i d'altres llocs de l'Estat espanyol amb criteri propi. Cap d'ells, però no és sospitós de tenir cap animadversió sobre els drets d'una comunitat nacional. En la mesura que la Ponència d'Autogovern del Parlament basc planteja ja l'actualitat de la reforma de l'Estatut a la Comunitat Autònoma d'Euskadi, hem interpel·lat també alguns entrevistats sobre el contenciós basc i sobre els seus camins de futur.

La finalitat d'aquest llibre és aprendre —sense concessions— dels encerts i dels errors d'un procés concret de construcció nacional, tot contrastant-lo amb altres i amb la seva evolució i els seus resultats. Volem fer aflorar diferents opinions i diferents lliçons d'utilitat col·lectiva partint d'unes preguntes estàndard i, sobretot, personalitzades cap a un espectre ben delimitat de perfils ideològics diferents, que van des dels que han estat entusiastes del Procés, tal i com ha transcorregut, als que —des de la comprensió d'un dret nacional— són més crítics amb la conceptualització o l'estratègia que s'ha dut a terme.

Hem tingut en compte un criteri doble a l'hora de seleccionar les persones entrevistades: la seva capacitat d'anàlisi i l'equilibri de l'espectre. La majoria dels entrevistats són professors universitaris implicats, d'una manera o altra, en el decurs històric, gent que es fa escoltar. Hem mirat de no escollir polítics de primera línia en actiu i, quan ho hem fet, com és el cas del president Puigdemont o de Jordi Sànchez, que paguen amb l'exili o amb la presó el seu compromís amb el Procés, d'Arnaldo Otegi, d'EH Bildu, o de David Fernández (que actualment no ocupa cap càrrec representatiu a la CUP), hem pensat que els seus discursos ben reconeguts ho justificaven. També hem entrevistat un altre president que ja no és a la primera línia, però que ens ofereix una mirada llarga des de l'experiència pròpia i aliena, ara com a professor, Juan José Ibarretxe.

Tenim dues mirades des de l'exterior del conflicte, mirades per-tinents, solidàries i crítiques: la del professor constitucionalista Javier Pérez Royo i la de la professora de Filosofia del Dret María Eugenia Rodríguez Palop.

No hem volgut obviar les implicacions econòmiques o, si es vol, el cost i la problemàtica tant de la no independència com de la independència, per això tenim la visió de dos economistes i professors com Germà Bel i Mikel Zurbano.

Completem el quadre català, que és el més ampli i el que ens ofereix una visió més plural, amb cinc professors universitaris compromesos com Joan Manuel Tresserras —proper a ERC—, Joan Subirats —proper a En Comú—, Salvador Cardús —membre del Consell Assessor de la Transició Nacional del govern de la Generalitat fins a la seva dissolució a causa de l'aplicació del 155—, la monja independentista i líder del col·lectiu Procés Constituent Teresa Forcadès i l'especialista en mediació de conflictes i *Premio Nacional de Derechos Humanos* 1988 Vicenç Fisas.

Així mateix ens ha semblat interessant —perquè els *media* han estat també en el focus— consultar sobre els processos degeneratius de la comunicació en temps de crisi una periodista de primera línia i professora universitària catalana com Mònica Terribas.

El quadre basc es tanca amb les opinions del líder del sindicat ELA Adolfo *Txiqi* Muñoz, el reconegut filòsof navarrès Daniel Inerarity —que va ser candidat al Congrés per Geroa Bai— i la jutgessa progressista i habitual en tertúlies televisives, Garbiñe Biurrun.

A totes aquestes persones, moltes gràcies pel seu gran esforç racionalitzador, que ens ofereix una altra llum sobre el present i el futur.

També volem reconèixer l'ajuda i la col·laboració rebuda dels periodistes Juanjo Basterra i Alberto Letona en la gestió d'algunes entrevistes.

Finalment, volem advertir que les entrevistes es van tancar i van entrar en la primera publicació just abans del gir radical de context que van suposar les preses de possessió dels governs de Pedro Sánchez, a Espanya, i de Quim Torra, a Catalunya.

Ramón Zallo Elgezabal i Txema García Paredes.

Mònica
Terribas i Sala

Jordi Borràs

L'Estat està programant un transplantament d'òrgans vitals a Catalunya

Mònica Terribas i Sala (Barcelona, 1968) és llicenciada en Ciències de la Informació per la Universitat Autònoma de Barcelona i doctora en Filosofia per la Universitat de Stirling (Escòcia). És professora titular del Departament de Comunicació de la Universitat Pompeu Fabra. Va assumir la direcció de Televisió de Catalunya, TV3, entre el 2008 i el 2012. Des del 2012 dirigeix i presenta *El Matí* de Catalunya Ràdio, i ha aconseguit les millors audiències de tota la història del programa. Entre d'altres reconeixements, ha rebut el Premi Nacional de Cultura que atorga la Generalitat, en la categoria de Periodisme.

—Es parla molt de la judicialització del Procés, però amb prou feines gens de la gran pressió que rep des del front mediàtic. Fins a quin punt l'àmbit mediàtic ha condicionat i continua condicionant l'esdevenir del Procés?

—Els mitjans de comunicació s'han convertit en un dels escenaris de la lluita política a Espanya i a Catalunya. Els mitjans catalans, públics i privats, s'han situat en el punt de mira de molts atacs com a trinxeres des d'on combatre i als quals combatre. Les nostres línies editorials i els nostres col·laboradors són criticats i avaluats contí-

nuament. Sabíem que això passaria tan bon punt els grans grups mediàtics espanyols es convertissin també en mitjans de pressió i de crítica contra el procés polític d'autodeterminació. No hi ha dubte que ha estat la crònica d'una crisi anunciada. De sorpresa, no n'hi ha hagut cap. Incloent-hi els atacs directes a professionals a través de la via judicial i de la investigació econòmica, com estem vivint en aquests moments. Nosaltres —els professionals i els gestors mediàtics— també hauríem de fer autocrítica perquè, durant els últims quaranta anys, el panorama mediàtic espanyol ha estat insensible a la pluralitat d'Espanya i només s'han atès els conflictes territorials quan han perjudicat la visió centralista d'un Estat que ja va néixer després de la transició amb la disfressa de la unitat i que mai no va reflectir les aspiracions de sectors significatius de la societat a Euskal Herria, a Catalunya o a Galícia. Els mitjans de comunicació catalans hem articulat el nostre discurs en funció del nostre àmbit institucional, cultural, social, econòmic... amb naturalitat, però en el moment en què aquesta realitat s'ha vist confrontada amb l'Estat, a través de la iniciativa política parlamentària i governamental, aleshores hem esdevingut, als ulls d'Espanya, actors acceleradors o còmplices del creixement del fenomen de desconexió social que es viu al nostre país. Fer la nostra feina amb naturalitat, en plena confrontació política, ens ha convertit en actors. I així ens trobem, erosionats públicament, sobretot els mitjans públics, i convertits en motiu de baralla política perquè els partits polítics no independentistes, malgrat que van contribuir a designar perfils com a consellers que avui formen part dels òrgans de govern de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA), tres a proposta del PP, del PSC i d'Unió Democràtica, continuen sense adonar-se que el llinxament dels nostres mitjans públics només empobrirà la qualitat democràtica de la nostra societat.

—De vegades sembla fins i tot que des del mateix àmbit mediàtic es marqui el camí cap a decisions judicials que busquen objectius polítics evidents. Ho veieu així? Alguns mitjans de comunicació es

poden considerar com un avançament de les respostes de l'Estat espanyol per frenar l'independentisme?

—Ho estem vivint així, especialment amb les filtracions dels informes policials i la informació dels sumaris. No s'entén que unes converses que no tenen res a veure amb els fets que es jutgen apareguin en confidencials en moments concrets, com si això estigués organitzat per perjudicar fases del procés polític a Catalunya. Però no ens estranya. El documental *Les clavegueres d'Interior*, que va produir Mediapro, explicava en tots els seus detalls l'estratègia de l'Estat per combatre l'independentisme, i alguns mitjans hi estan involucrats i d'altres senzillament acompanyen el relat de l'Estat, criminalitzant els actors polítics d'una manera sistemàtica i sense cap crítica de les decisions, que discuteixen constitucionalistes i penalistes que van prenent l'Audiència Nacional i el Tribunal Suprem. Però, en qualsevol cas, un cop més, hem de denunciar la passivitat de l'opinió pública espanyola davant la vulneració de drets fonamentals i la pèrdua de qualitat democràtica. Casos com el de Valtonyc o els nois d'Altsasu, sense entrar en el Procés independentista, fan sortir de polleguera en ple segle XXI. I no passa res. Els mitjans de comunicació espanyols es mostren comprensius amb qualsevol instrument que l'Estat faci servir per protegir-se.

—En la batalla per al control de l'opinió pública s'han saltat els mínims deontològics? Qui ho ha fet especialment? En quines formes?

—Sí, s'han construït trinxeres mediàtiques. L'opinió que s'ha publicat s'ha posicionat des de fa anys a favor o en contra del dret a decidir, del dret d'autodeterminació, de la solució pactada a través del referèndum. A partir del 2010 i fins al 2018, a Catalunya, els mitjans han reflectit el que passava a la nostra societat. La negativa de l'Estat a assegurar per resoldre una crisi cada cop més gran accentuava aquestes posicions. No hem d'oblidar d'on venim. El PP va recollir firmes contra l'Estatut de Catalunya del 2006, aprovat a les Corts espanyoles i en referèndum a Catalunya, i es va portar al Tribunal Constitucional, la sentència del qual, el 2010, va ferir

profundament el sentiment de dignitat institucional de Catalunya. I d'aquelles noces, aquests confits. Hi ha qui vol oblidar l'origen d'aquest conflicte, però tots sabem que, si el PP no hagués fet aquest pas, avui Catalunya estaria aplicant un Estatut de consens polític i ningú no seria a Brussel·les ni a Ginebra, ni a Saint Andrews, ni a Berlín, ni a la presó. I encara menys, no tindríem l'autogovern suspès. Aquí, hi ha alguns actors polítics que han de fer autocrítica, profunda, i assumir responsabilitats, perquè l'escenari mediàtic ha reflectit durant aquests vuit anys aquesta evolució i sempre ha advertit dels camins tallats en el diàleg amb el PP, amb Ciutadans i, després, amb el PSOE per resoldre per la via política un problema profundament polític. És tot el que hi ha. Catalunya ha creuat la línia que el Tribunal Constitucional li ha marcat, sí, però ho ha fet després de comprovar molts cops que no hi havia voluntat de reforma constitucional seriosa a la Moncloa i tampoc a les Corts. Ara, quan som a la via penal, en la macrocausa contra l'independentisme, tothom tendeix a oblidar que un 80% del Parlament estava a favor del referèndum. I es va ignorar. Una vegada i una altra. Els mitjans de comunicació a Catalunya reflectien aquesta majoria i la minoria que hi estava en contra, mentre que els mitjans d'Espanya ignoraven el problema sistemàticament. Només s'han preocupat del conflicte quan la ferida estava infectada. I aleshores han fet servir conceptes com el supremacisme, comparacions amb règims totalitaris, insults i exageracions per assenyalar persones que ara estan assegudes davant jutges o que tenen les seves carreres suspeses, conscients que feien servir fets que no eren rellevants per armar aquest discurs antiindependentista. La història l'escriuen els poderosos, i a Espanya el poder el tenen el Gobierno, les Corts, l'oligopoli de mitjans de comunicació privats i la justícia. I tots per separat han protegit la unitat territorial d'Espanya amb dents i ungles. I ells estan escrivint la història. S'han saltat codis deontològics? La llista seria llarga, però com que el relat majoritari és el que és, passa desapercebut. Cadascú sap prou bé en quin moment i amb quina informació ha vulnerat aquests codis.

—Han buscat la fractura social a Catalunya per frenar l'independentisme?

—La fractura social s'associa amb l'opinió publicada i amb la manera com els partits polítics van fer servir els seus discursos durant la campanya del 21 de desembre. Crec que la fractura es va gestar d'una manera traumàtica a partir de l'1-O. Anteriorment, és clar que hi havia visions diferents i confrontades, però la violència al carrer va aparèixer el dia del referèndum d'autodeterminació, i la por es va convertir en tensió i la tensió, en cerca de seguretat. La violència va irrompre aquell dia, quan la Policia Nacional i la Guàrdia Civil van reprimir el referèndum i van alterar la convivència ciutadana a pobles, en barris i ciutats, que és exactament el que la jutgessa del TSJC els demanava que no fessin: alterar la convivència. Ells són davant la justícia? No. S'està investigant la violència que va denunciar tota l'escena internacional? Sí, al Tribunal Suprem i a l'Audiència Nacional, però per inculpar els Mossos d'Esquadra, no els que van fer servir la força per reprimir unes urnes. Aquell dia, milers de persones es van desconnectar definitivament d'Espanya. Després van arribar les accions polítiques derivades d'aquell dia al Parlament, fins a la Declaració d'Independència del 27 d'octubre, i els fets simbòlics van quedar en simples gestos, la qual cosa sens dubte també ha contribuït a la desconfiança en els partits independentistes, que han vist de quina manera els seus lideratges es debilitaven o acabaven a la presó o a l'exili. I, arribats a aquest punt, els mitjans amb més projecció a Espanya continuen la batalla del desprestigi del procés independentista, convertit en delinqüència, ignorant la incapacitat política per resoldre'l a les Corts o des del Gobierno. Per cada crítica a l'aliança del 155 —PP, PSOE, Cs—, deu andanades contra els delinqüents independentistes que han gosat discutir la Constitució més enllà de quatre línies en un programa electoral que mai no es va intentar ni tímidament fer realitat. La diferència entre l'estratègia de l'independentisme en aquest 2018 i la de l'Estat espanyol és que els mitjans amb més projecció a Es-

panya continuen amb la batalla del desprestigi del procés independentista. Els primers només estan reaccionant després de les ferides de l'accident traumàtic que han viscut i l'Estat està programant un transplantament d'òrgans vitals a Catalunya, que tingui efectes transformadors per als pròxims tres-cents anys, amb l'objectiu que els conductors mai més no tornin a agafar una carretera amb uns revolts similars.

—Parlem del poder polític, tant del gobierno espanyol com del govern català. S'han comportat i es comporten d'una manera diferent respecte als mitjans de comunicació de titularitat pública o, en essència, han funcionat de la mateixa forma? Us consten pressions d'aquests poders polítics per influir en línies editorials?

—He treballat en els mitjans públics com a *freelance* des de l'any 1988, bé quan m'han contractat productores per a projectes d'entreteniment o culturals, bé quan TV3 o, com ara, Catalunya Ràdio m'han encarregat la responsabilitat de programes informatius. Llevat de la meua època de directora de Televisió de Catalunya (2008-2012), sempre he estat una *outsider*, independent. Mai no he format part de la plantilla de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. Dic això perquè és rellevant a l'hora de compartir la meua experiència. Altres companyes meves tindran una experiència diferent, igualment vàlida. Dit això, sempre he treballat com a periodista sota la premissa que el meu país és Catalunya, el punt de vista des del qual escric, parlo, edito, formulo la meua proposta informativa és aquest eix, tan legítim com el de qui ho fa des de Vic pensant que Catalunya és una comunitat autònoma i el de qui ho fa expressant la realitat informativa prenent com a centre la capital espanyola cap a dins, en cercles concèntrics de poder. El meu marc referencial és Catalunya i el món, i la realitat espanyola és preferent per proximitat, per afecte i per efecte, i, naturalment, pel marc cultural i les múltiples realitats que compartim. Sempre he exercit el meu ofici amb llibertat i en tots els meus programes he procurat que la realitat complexa i diversa que és Catalunya hi